

A MEGYEHÁZA MESÉL

Elmúlt korok emlékei Pest vármegye székházában

A *Magyar Hirlap* beszámolt néhány nappal ezelőtt arról, hogy *Erdélyi Lóránt* Pest vármegye alispánja Budapest egyik legrégebbi műemlékét, a nemrég restaurált vármegyeházát idegenforgalmi látványossággá akarja tenni. A közeljövőben Pest vármegye székházának udvarára hatalmas idegenforgalmi autóbuszok fognak begördülni és ezeket majd pompás, történelmi egyenruhába öltözött hajduk dobpergéssel üdvözlik és bemutatják Budapest vendégeinek a hajduk látványos őrségváltását.

Budapest műemlékei közül a belvárosi templom az egyetlen, amely régibb a vármegyeházánál. A jelenlegi hatalmas épületkomplexusnak, az ősi épület csupán a magja. Ez az épületszárny itt állt már a török-magyar harcok idején, de tanyáztak itt kuruc és labanc vezérek is.

Az épület régi udvaráról bolthajtásokon, sötét sikátorokon, vasrácsos ajtókon keresztül kis négyszögletű udvarra jutunk. Négy fehérre meszelt fal között vagyunk. A falakon apró vasrostélyos ablakok, nem is látszik az út, amelyen ideértünk.

Látogatásunk célja ennek az épületrésznek megtekintése volt. A megyeháza legrégebbi falai vesznek körül, itt kutatunk a múlt emlékei után. A hatalmas falak között szinte úgy érezzük, hogy fogságban vagyunk, a tizenhatodik század végének fogságában. Ezen az udvaron semmi sem emlékeztet arra, hogy már 1937-et írunk. A vármegyeházának ez a szárnya háromszázötven évvel ezelőtt a török hadsereg pesti épületeihez tartozott.

A török kaszárnya földalatti folyosója

Meredek vas csigalépcsőn mély pincehelyiségbe jutunk. Úgy hat az egész, mintha középkori tömlőben lennénk. Szinte megnyugszunk, amikor megtudjuk, hogy a restaurálásakor talált lelefelek tanúsága szerint nem börtön volt ez, hanem sokkal barátságosabb hely — *pékműhely*. A szomszédságban ott vannak a katonai kenyérraktár helyiségei. Ha félig-meddig tele volt ez a tágas raktár, évekre lett volna szükség ahhoz, hogy az épületben tanyázó török katonákat kiéheztethesse az ellenség. Az átalakítási munkálatok során felfedeztek itt egy félig-meddig

épségben maradt *titkos földalatti folyosót*. Ezt a folyosót, amely a külső udvaron lévő kút fenekével kötötte össze a kenyérraktárt, most már betemették. Ma már nyoma sincs a kútnak, amelyen keresztül évszázadokkal ezelőtt veszélyben lévő török katonák elűntek az üldözők szeme elől és bejutottak lakatanyájukba.

Nagyon megváltoztak az egykori török kaszárnya emeleti helyiségei is. Ahol annak idején fegyveresen örködtek a muzulmánok — ma a vármegyeház nyomdája dolgozik. Pestvármegye székháza életének nagy forduló akkor következett be, amikor a régi épület, azzal a nagy telekkel együtt, amelyen most a többi épületszárny emelkedik, Budavára és Pest visszafoglalása után, mint hadizsákmány a budai császári komiszárius kezébe került. A vármegye annakidején székházat keresett és megvette a komiszárustól az épületet és a telket négyezer pengő forintért. Nagy pénz volt akkor négyezer forint és keveset ért még a belvárosi ingatlan.

Az egykori török kaszárnya sorsát megpecsételte az, hogy a vármegye kezébe került. Ezzel fejlődése is biztosítva lett. A török katonák helyét elfoglalták az egyenruhás hajduk, akiknek egyre több és több okuk volt arra, hogy büszkék legyenek, mert a vármegye hatalma egyre nőtt és ezzel párhuzamosan terjedt a székház épülete is. A tizennyolcadik század végén és a mult század elején beépült az egész telek. A keleti szárnyra, amely a mai Semmelweis uccára néz, kápolna és kétemeletes épület került, a

nyugati szárnyra, a Városház uccai oldalra egyemeletes házat építettek, ennek helyét foglalja el a megyeháza mai főépülete. A kápolna — *rabok kápolnája*ul szolgált, mert a keleti épületrészben főleg börtönök voltak.

A szörnyű pincebörtönökre, ahova megbilincselve dobták be a vármegye híres betyárjait ma már semmi sem emlékeztet. Az idő irattárakká változtatta a pincebörtönöket. Börtönök voltak az emeleti helyiségekben is. Ma ezek is könyvtárak, irattárak.

A pincebörtön regényes életü rabjai

Vastag vasajtókon keresztül újabb meredek csigalépcsőhöz jutunk. Ez — a „*sóhajók lépcsője*“ — az egykori pincebörtönökbe vezet. Az egyik cella, amely most tele van régi iratokkal, arról nevezetes, hogy itt raboskodott az apagyilkosság miatt elítélt ifjú *Beleznay* gróf. Meggyilkolt apja az öreg gróf *Beleznay* Sámuel messze földön hírhedt volt kegyetlenségéről. Fia egy alkalommal megtagadta egy apai parancs teljesítését, amire az öreg Sámuel gróf megütötte őt. A hevesvérű fiatalember lekapta a falonfüggő vadászpuskát és azzal lőtte agyon apját. Ezért raboskodott élete végéig a vármegye pörtönében.

A tömlőc másik híres lakójáról ma már a legtöbben azt hiszik, hogy csak regényhős. Ez a híres rab: *Ráby* Mátyás, akiről *Jókay* Mór *Ráby* címmel írt regényt. *II. József* korában élt *Ráby*. Különös ember lehetett. Egyes források szerint fanatikus reformer volt és kegyence a császárnak. A vármegye, az ősi tradíciók hü öre, haragudott rá az ujításokért, amelyeket mindenütt be akart vezetni és ezért csukatták le a megye urai. A császár, amikor megtudta ezt, személyesen intézkedett, hogy engedjék szabadon. A megyei urak kénytelen-kelletlen engedelmeskedtek a császári parancsnak — néhány hónap múlva azonban ismét szembeszálltak a „kalapos királlyal“ és újra börtönbe vetették *Rábyt*, aki évtizedekig synylődött a cellában.

Más verzió szerint *Rábyt* tulajdonképpen *Raab*-nak hívták. Hivatlanok volt, aki azonban lopott és erre kidobták. Ekkor Szentendrere költözött, ahol azzal foglalkozott, hogy különböző névtelen feljelentéseket gyártott — megrendelésre. Leleplezték és ezért került a megyei börtönbe. Miután kiszabadult, kivándorolt Elzasz-Lotharingiába és ott is halt meg.

Az egyemeletes épület, ahol 1835-ig tanács-

kozásait tartották a megye urai, a nagy pesti árvíz sodorta el. Ennek helyére emelték azt a nemes korai empire stílusú épületet, amely ma is legfontosabb része a vármegyeházának. Ennek koronája a díszterem. A főfalon *Benczur* Gyula hatalmas *Ferenc József* portréja függ. Békésen néz szembe vele és a többi *Habsburg* császár-királyal az egyik falról *Kossuth* Lajos és *Deák* Ferenc képe, a baloldalirol pedig három nagy öngyilkos: gróf *Széchenyi* István, gróf *Teleki* László és *Nyári* Pál arcképe. Talán senki sem tett annyit Budapestért és Pest megyéért, mint ez a három férfi.

Pestvármegye székháza több különböző korban emelt épületből áll. Ezek, valamint a helyiségekben ma is látható régi butorok művészettörténeti becsüek, annál is inkább, mert szemléltetően mutatják be, hogy a különböző építészeti stílusok mikor és milyen formában jutottak el Magyarországra. A nemes stílusokban készült épületkomplexus minden köve dicsőséges és szomorú elmúlt korokról mond el izgalmas igaz történeteket.

(—oszt.)